

Quan un equip docent es planteja iniciar un canvi

Magnet eixampla la mirada educativa

Per **Jaume Carbonell**

No hi ha equitat educativa sense renovació pedagògica ni canvi educatiu. Ho expliquen els equips docents de tres centres compromesos i il·lusionats a fer realitat aquests dos reptes.

Un procés que requereix teixir xarxes internes i externes sòlides dins i fora de la comunitat educativa, així com moltes hores de formació, intercanvi de coneixements i reflexió compartida.

A

l principi sempre hi ha segregació i insatisfacció.

Aquests són els dos problemes comuns de les escoles Magnet, i així ens ho subratllen els equips docents dels centres visitats. Comencem per la segregació. A l'Escola Montessori de Rubí parlem amb la Conxita Gimeno, directora; l'Alicia Muñoz, cap d'estudis; l'Oscar Naranjo, secretari, i la Sara Prado, tutora de P-3. Fa uns anys era un centre estigmatitzat a causa de l'alta proporció d'alumnat immigrant que omplia el centre —molt per sobre del que li corresponia— i poc desitjat per les famílies autòctones. El curs 2015-16, coincidint amb l'entrada d'un nou equip directiu i la jubilació d'alguns mestres, es va voler fer una sacsejada i acabar amb la pedagogia tradicional de les classes magistrals, l'ús generalitzat del llibre de text i l'aïllament dels mestres tancats a la seva aula. “Volíem transformar la mentalitat del professorat i les

maneres d'ensenyar i aprendre, amb metodologies més participatives i globals, mitjançant el treball per projectes i els tallers amb grups reduïts d'alumnes de cada cicle”. Coincidint amb aquest desig de canvi es van assabentar de l'existència del programa Magnet i s'hi van apuntar: una oportunitat que els va anar com l'anell al dit. “El nostre somni és formar part del poble i convertir-nos en l'opció de tothom, trencant l'estigma de ser només l'escola dels immigrants. Que se'ns valori per la feina que fem —per un projecte— i no per les famílies i alumnes que tenim. I ho estem aconseguint”.

A l'Escola Samuntada de Sabadell el punt de partida era el mateix, però amb alguns matisos. Parlem amb la Patricia Rey, directora; la Dolores Gibert, exdirectora i mestra d'educació infantil, i la Laura Fernández, tutora de 2n de primària. Van formar part del pla pilot de Magnet i ja porten sis cursos amb aquest programa. En aquest cas, l'estigma del centre no venia només per la presència de l'alumnat immigrant, sinó també per la situació de l'escola: “La Gran Via era una barrera física i psicològica, en una zona aïllada, al marge de Sabadell. L'escola es convertia en un centre no

desitjat i s'anava buidant, i mantenia un fort índex de matrícula viva: alumnes que entraven i sortien. I això, és clar, ens desestabilitzava i constituïa un problema greu”.

L'equip directiu es va plantejar la transformació del centre i també va aprofitar la possibilitat de Magnet per aconseguir-ho. En què consisteix bàsicament aquest canvi? En una obertura de l'escola a l'entorn, en què l'aprenentatge surti de l'aula i en un canvi metodològic. Donen molta importància al treball per projectes, en el qual el tutor del grup sempre compta amb un segon docent —aprofitant que a la seva classe entra un especialista— o alguna persona de l'equip directiu. “El nostre somni és mantenir-nos com ara, que hem aconseguit l'equitat, omplint l'escola amb una diversitat d'alumnes que és el reflex de la ciutat; però si això no es cuida i no es prenen les mesures adequades, aquesta estabilitat es pot tornar a desequilibrar. D'altra banda, hem de continuar funcionant com una comunitat reflexiva, amb trobades pedagògiques i espais en els quals hem après a reflexionar per millorar la pràctica”.

A l'Institut Nicolau Copèrnic de Terrassa la situació inicial era diferent. Ens ho expliquen el Javier Laganga, director, i l'Àngels Matarin, coordinadora pedagògica: “Fa temps era un centre de BUP molt prestigiós on assistien alumnes de diferents zones de Terrassa. Quan es va implantar la LOGSE i es va convertir en un centre d'ESO la situació va canviar radicalment i la bona imatge anterior es va anar deteriorant. Només hi assistia la població del barri, amb un 60% d'alumnat immigrant, i les places que quedaven vacants eren cobertes també per adolescents immigrants o procedents de famílies amb greus problemes socioeconòmics d'altres indrets de la ciutat”. Com

Un dels objectius de l'Institut Nicolau Copèrnic és potenciar l'interès de l'alumnat per la cultura científica i la tecnologia.

L'equip docent de l'escola Samuntada és un equip molt compromès i cohesionat, que ha sabut adaptar-se als canvis organitzatius i horaris més flexibles.

“Hem aconseguit una diversitat àmplia d'alumnes, un reflex fidel de la ciutat.”

“No seríem on som si no fos pel programa Magnet.”

en el cas dels dos altres centres, era poc desitjat.

Des de fa 11 anys l'equip directiu actual, amb una forta implicació de tot el claustre, es proposa revertir aquesta situació a través de diferents projectes de millora i renovació pedagògica, “i així ens hem convertit en un centre de qualitat i el primer centre d'excel·lència educativa del Vallès”. Des de fa un parell de cursos formen part del programa Magnet, que els ha ajudat a reforçar l'aposta contra la segregació i per l'equitat: “Hem passat de dues a tres línies d'ESO, i això ens ha permès acollir més gent de procedència més diversa i equilibrada”. El seu somni és “que la gent vegi que la diversitat és enriquidora. Que l'institut tingui una percepció positiva, que s'hi vingui pel projecte i que sigui un centre que es triï com qualsevol altre. En aquests moments no és una de les primeres opcions per a les famílies, però anem millorant cada curs”.

La transformació en clau Magnet

A més dels canvis metodològics abans esmentats, cal citar altres factors que afavoreixen la transformació en clau Magnet, com ara l'aliança amb una institució d'excel·lència: la formació del professorat; el suport del programa Magnet; els canvis organitzatius i el lideratge en els centres, i la confiança de la comunitat.

Un projecte d'innovació pedagògica associat al partenaire

En el cas del Samuntada, el parteneriat va començar amb l'Institut Català de Paleontologia per treballar la ciència des d'un enfocament transversal, i ara ho fa amb la Corporació Sanitària Parc Taulí, a tocar del centre, amb qui, a partir del segon trimestre, s'engeguen projectes en els quals es fan diverses

recerques a cada cicle: “Per què tenim al·lèrgies?” o “La sang es pot acabar?”. El Montessori s'ha vinculat amb el centre tecnològic CIM de la Universitat Politècnica de Catalunya i l'alumnat, a partir de models, crea els seus propis robots. I el Copèrnic ho fa amb el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Terrassa. “El partenaire és una font de recursos que ens permet sortir a la ciutat per reforçar continguts, a més de connectar els aprenentatges amb la realitat”. En els tres casos hi ha una implicació molt directa d'aquests professionals amb tasques d'assessorament i formació docent (alguns mestres reben una formació específica durant quatre setmanes).

Un equip docent amb ganes de formar-se

L'escola Montessori qualifica aquest tipus de formació com d'excel·lència. El programa Magnet hi posa un formador extern, amb una experiència d'aula dilatada, que acompanya el centre durant els tres anys que dura el programa i hi dedica 30 hores anuals a la formació. “Ens dona eines per buscar, per organitzar continguts, promoure activitats, buscar i analitzar els recursos de les pàgines web, promoure i documentar les activitats, comunicar-les a l'alumnat i a les famílies i, sobretot, per reflexionar sobre tot el que fem i per què ho fem”. L'escola Samuntada, malgrat que ha acabat l'experiència pilot, vol continuar formant-se per seguir millorant el centre.

El paraigua del programa Magnet

Tothom considera que l'ajut extern d'aquesta formació ha estat imprescindible per acompanyar i tirar endavant el seu procés de canvi pedagògic en clau d'equitat, i per eixamplar la seva mirada. Al Montessori ho veuen així: “És una mirada experta que va més enllà del

“Reflexionem sobre allò que fem i per què ho fem.”

que és el dia a dia de l'escola. Et proporciona una visió panoràmica, eines i recursos i et fa participar de les seves nombroses activitats. I, a més, ens fa molt visibles. I això és molt d'agrair, pel reconeixement que suposa de la nostra feina". El Copèrnic valora la reflexió en equip i el treball en xarxa amb altres centres.

Uns canvis organitzatius necessaris

La transformació pedagògica comporta canvis organitzatius, amb horaris molt més flexibles, oberts i globals, sobretot a l'hora d'atendre aquelles activitats que es consideren prioritàries com els projectes i els tallers, i que requereixen reforçar el suport docent i el temps, trencant la rutina convencional de l'hora de classe, que no té cap fonament psicopedagògic científic. També suposa un canvi en la gestió dels centres, més compartida i amb nous espais de relació, més empàtiques i properes, entre els diversos agents de la comunitat educativa. Són processos amb diferents fases, amb passos endavant i enrere. "Són sis anys d'assaig i error, d'una revolució lenta i tranquil·la", explica l'equip docent del Samuntada.

El lideratge i la implicació compartida

En el cas del Montessori és el claustre qui, d'entrada, assumeix el compromís de transformar el centre. "El projecte el va plantejar l'equip directiu, però el 100% del professorat hi estava d'acord, ja que volia acabar amb molts anys de rutina i sortir de la zona de confort. Aquest compromís unànime era la condició per tirar-lo endavant". Hi ha un equip impulsor del projecte que està format per l'equip directiu, els responsables dels cicles i l'especialista de les TIC, que és qui lidera les propostes i decisions, encara que aquestes es prenen i s'entrecenen en diversos àmbits, perquè no disposen d'una estructura gaire jerarquitzada. En el Samuntada l'equip directiu va un pas per davant del claustre i s'organitzen dinàmiques de treball en funció de cada mestre: "No hi ha un rebuig frontal, però hi ha diferents graus d'entusiasme, perquè apareixen diferents pors i inseguretats pel fet de sentir-se sol: "I jo com ho faré?", "Com ho

L'escola Montessori ha aplicat canvis metodològics dins i fora l'aula.

Les mestres de l'escola Samuntada han tingut l'acompanyament de Carme Pablo, la seva formadora Magnet, per reflexionar sobre la seva pràctica d'aula i introduir una mirada més competencial dels aprenentatges.

"No tinguis por, que jo et lleigeixo un conte per distreure't", li diu una alumna de P5 de l'escola Samuntada a un donant de sang al Parc Taulí.

“Magnet obre finestres, és una obertura de la ment en tots els sentits.”

L'equip docent de l'Institut Nicolau Copèrnic visita el Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, la institució aliada, per agafar idees de projectes per treballar durant el curs.

Frank Sabaté, formador Magnet de l'escola Montessori, ajuda al claustre a fer reflexió pedagògica a partir de propostes maker i de fabricació vinculades al CIM UPC.

compartiré?", "Els canvis, els sabré aplicar a l'aula?" Vàrem aconseguir que tothom se sentís important i que entengués la filosofia Magnet, tret d'algun mestre que va marxar perquè no hi estava d'acord. Cal dir, però, que es tracta d'un claustre no gaire estable i que han estat molts més els docents que han vingut a treballar a l'escola gràcies al projecte Magnet". També a l'Institut Nicolau Copèrnic hi ha hagut una implicació del claustre molt natural "perquè fa molt de temps que fem innovació i Magnet no ens ha vingut de nou, tot i que va generar força entusiasme i va ser votat per tot el professorat del claustre".

El suport de la comunitat

En tots els centres les famílies veuen amb bons ulls el canvi de model pedagògic i ha augmentat la participació en diverses activitats. I el que és encara més important: estimen l'escola. Pel que fa als ajuntaments, el de Sabadell s'hi ha implicat a fons des del primer moment. A Rubí, "s'ha treballat i s'està treballant molt per aconseguir sinèrgies amb l'Ajuntament i creiem que s'han pres algunes decisions encaminades a revertir la situació". En el cas del Copèrnic, la intervenció de l'administració és el factor més valorat: l'Ajuntament i els serveis territorials del Departament d'Ensenyament han propiciat "tot el que s'ha fet perquè les escoles de primària coneguin el nostre institut —i en modifiquin una visió inicial no gaire positiva— i per repartir millor l'alumnat amb necessitats educatives especials de forma més equitativa".

Què ens ha aportat com a mestres

"Uf, moltíssimes coses". Magnet ha estat per a aquestes escoles la gran oportunitat per transformar i donar un altre sentit a l'educació. Els ha fet créixer professionalment i humanament. Escoltem la veu del Montessori: "No seriem on som si no fos pel programa Magnet. Hem enfortit la xarxa externa i aquesta ens ha ajudat a enfortir la xarxa interna, compartint els problemes i tot el que fem entre tots. Hem passat del vertigen del canvi a un projecte il·lusionant i consolidat, que ha canviat els alumnes i també a nosaltres. Vaja, que ha estat un esforç

que ha tingut la seva recompensa". I, tot seguit, afegeixen altres virtuts, com la de desplegar i optimitzar les possibilitats i inquietuds més àmplies dels alumnes, atenent la seva diversitat i defugint del treball homogeni, o el fet de refermar el valor i la convicció vers el canvi.

En la mateixa línia, l'equip del Samuntada destaca com l'alumnat ha anat canviant les seves concepcions i actituds científiques en el procés d'aprenentatge, posant en dubte les certeses absolutes. "Un infant de 5 anys deia: "El que avui sabem, demà pot canviar". I sovint substituïen l'"Això és així" pel "Jo penso que això és així". Les converses són més rigoroses, les preguntes tenen més qualitat i s'utilitza un vocabulari més adequat i científic". I l'anècdota de l'exdirectora de l'escola Samuntada és prou significativa del caràcter engrescador del programa Magnet: "Jo l'havia viscut de manera molt intensa des de la direcció, però em feia una gran il·lusió tornar a l'aula per poder viure-ho directament amb els infants". I ara és el que està fent.

Des del Copèrnic es valora, sobretot, la millora permanent de la seva actuació pedagògica, així com la comprensió de la diversitat cultural. "I com les comunitats poden actuar de forma positiva en els processos pedagògics, oferint recursos i teixint xarxes. El projecte Magnet promou això, i t'ho fan viure intensament". I des del Samuntada hi afegeixen: "Magnet t'obre finestres, és una obertura de la ment en tots els sentits. També aprèn a escoltar, a compartir i a ser avaluat".

L'equip docent de l'escola Samuntada i la Teresa Esquirol, responsable del Museu de Paleontologia, pensen conjuntament els projectes que desenvoluparan durant el curs.

